

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om Energimarknadsverket

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att en lag om Energimarknadsverket skall stiftas.

Uppgiftsfältet för elmarknadscentralen, som för närvarande övervakar verksamheten på energimarknaden, föreslås bli breddat till att gälla också övervakningen av verksamheten på naturgasmarknaden. Samtidigt föreslås det att elmarknadscentralens namn skall ändras till Energimarknadsverket.

Regeringen kommer under år 1999 att lämna riksdagen en proposition med förslag till naturgasmarknadslag. Genom denna lag skall Europaparlamentets och rådets direktiv om gemensamma regler för den inre mark-

naden för naturgas införas. Energimarknadsverket skall sköta tillsynsuppgifter och andra myndighetsuppgifter enligt naturgasmarknadslagen, vilka till största delen är av samma slag som de myndighetsuppgifter om vilka bestäms i elmarknadslagen.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2000 och avses bli behandlad i samband med den.

Om tidpunkten för när lagen träder i kraft skall enligt vad som föreslås bestämmas genom förordning. Avsikten är att lagen skall träda i kraft senast samtidigt som naturgasmarknadslagen.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sivu		Sivu
PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1	2. Propositionens verkningar	5
INNEHÅLLSFÖRTECKNING ...	2	3. Beredningen av propositionen	5
ALLMÄN MOTIVERING	3	4. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	5
1. Nuläge och föreslagna ändringar	3	DETALJMOTIVERING	6
1.1. Elmarknadslagen och elmarknadscentralen ..	3	1. Motiveringar till lagförslag	6
1.2. Behov av ändringar till följd av den föreslagna naturgasmarknadslagen	3	2. Ikraftträdande	6
1.3. De viktigaste förslagen	4	LAGFÖRSLAG	7

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge och föreslagna ändringar

1.1. Elmarknadslagen och elmarknadscentralen

Elmarknadslagen (386/1995) trädde i kraft den 1 juni 1995. Genom lagen släpptes elmarknaden i vårt land fri för konkurrens i fråga om produktion och försäljning av och utrikeshandel med el. I fråga om elnätsverksamheten kvarstod monopolställningen, men nätinnehavarna blev tvungna att öppna sina nät och ställa dem till förfogande för alla som önskade använda dem. Elnäten bildar en marknadsplats, som mot en skälig ersättning skall betjäna elhandelsparterna på lika villkor.

Nätinnehavarna behöver tillstånd för sin verksamhet. Lokala distributionsnätinnehavare har geografiska ansvarsområden, som fastställs i tillståndet och på vilka de skall ansluta alla som behöver nättjänster till sitt nät. För en stamnätinnehavare har i tillståndet bestämts att denne skall svara för den tekniska funktionsdugligheten och driftssäkerheten i landets elsystem samt sörja för de uppgifter som ankommer på det riksomfattande balansansvaret. För byggandet av ledningar som hör till stam- och regionnätet (spänningen minst 110 kilovolt) behövs tillstånd.

Också andra krav har ställts på nätinnehavarna. De skall offentliggöra uppgifter om företagets prissättning, ekonomi och effektivitet. Nätverksamheten skall särredovisas från elföretagets övriga verksamhet.

I samband med detta grundades elmarknadscentralen, som är den elmarknadsmyndighet som avses i elmarknadslagen. Centralen har till uppgift att övervaka elmarknaden och främja dess funktion. Om elmarknadscentralens verksamhet bestäms i lagen om elmarknadscentralen (387/1995) och förordningen om elmarknadscentralen (444/1995).

Elmarknadscentralen sköter de myndighetsuppgifter om vilka bestäms i elmarknadslagen och med stöd av den. Centralen beviljar elnätstillstånd och byggnadstillstånd för elledningar, med undantag av gränsledningar, i fråga om vilka byggnadstillstånd beviljas av handels- och industriministeriet. Centralen övervakar att nätinnehavarna i sin

verksamhet följer bestämmelserna i elmarknadslagen, såsom det att villkoren för nättjänsterna är lika för alla och prissättningen skälig. Nätinnehavarna och minutförsäljarna av el sänder sina försäljningsvillkor och försäljningspriser till elmarknadscentralen. Nätinnehavarna sänder också nyckeltalen för sin verksamhet samt sina särredovisade bokslut till centralen. Elmarknadscentralen utarbetar sammandrag och publikationer av de uppgifter som har tillställts den.

Elmarknadscentralen har också till uppgift att bevaka den allmänna utvecklingen på elmarknaden och att göra framställningar om hur lagstiftningen kan utvecklas, ge utlåtanden om frågor som gäller dess verksamhetsområde, bistå handels- och industriministeriet vid beredningen av ärenden som anknyter till övervakningen av elmarknaden samt att bevaka den internationella utvecklingen i branschen och hålla kontakt med inhemska och utländska myndigheter.

Chef för elmarknadscentralen är en direktör som utnämns av statsrådet. Vid utgången av april 1999 hade centralen 11 permanenta och en tillfällig tjänst.

Elmarknadscentralen är ett ämbetsverk med nettobudgetering. Dess årliga utgifter har varit under fem miljoner mark. Huvuddelen av sina utgifter täcker centralen genom de tillståndsavgifter och avgifter för andra beslut som centralen tar ut samt genom årliga tillsynsavgifter som tas ut av nätinnehavarna. Avgifterna fastställs genom ett beslut av handels- och industriministeriet. År 1998 uppgick centralens utgifter till 4,2 miljoner mark, och de täcktes i sin helhet med sluts- och tillsynsavgifterna.

Elmarknadscentralens resultatmål ställs i de avtal om resultatmål som handels- och industriministeriet och elmarknadscentralen årligen kommer överens om.

1.2. Behov av ändringar till följd av den föreslagna naturgasmarknadslagen

Regeringen ger under år 1999 riksdagen en proposition med förslag till naturgasmarknadslag. Genom denna lag införs Europaparlamentets och rådets direktiv 98/30/EG om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas. I direktivet fastställs ge-

mensamma regler för överföring, distribution, leverans och lagring av naturgas. Syftet med direktivet är att släppa naturgasmarknaden fri för konkurrens. Direktivet tillåter Finland att tillfälligt göra undantag från vissa bestämmelser i direktivet. Direktivet förpliktar dock till införande av de bestämmelser som gäller bl.a. affärsverksamheternas öppenhet och särredovisning av dem samt till val av den slutliga modellen för på vilket sätt gasmarknaden skall öppnas.

Naturgasmarknadslagen skall innehålla bestämmelser bl.a. om de skyldigheter som skall ställas för att konkurrensen mellan nättnehavarna skall kunna främjas, om särredovisningen av affärsverksamheterna och om bokföringens öppenhet, om det tillståndssystem som gäller naturgasnätaffärsverksamheten samt om på vilket sätt marknaden kommer att öppnas.

Den allmänna övervakningen av att lagens mål uppfylls skall ankomma på handels- och industriministeriet. De praktiska tillsynsuppgifterna skall skötas av naturgasmarknadsmyndigheten. Naturgasmarknadsmyndigheten skall ha till uppgift att övervaka att bestämmelserna i naturgasmarknadslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den följs. Myndigheten skall bevilja nättillstånd och vissa undantag.

Naturgasmarknadsmyndigheten skall tillställas gällande försäljningsvillkor och försäljningspriser, boksluten över de särredovisade affärsverksamheterna samt nyckeltal som beskriver nätverksamhetens effektivitet, art och lönsamhet. Utgående från de uppgifter som myndigheten får gör den upp och publicerar förteckningar, sammandrag och analyser.

Naturgasmarknadsmyndigheten skall övervaka bl.a. att villkoren för tillträde till nätet är icke-diskriminerande och att prissättningen av och försäljningsvillkoren för nättjänsterna är skäliga och lika för alla.

Naturgasmarknadsmyndighetens utgifter skall täckas med avgifter för tillstånd och andra beslut samt med de årliga tillsynsavgifter som skall tas ut av dem som är föremål för tillsynen.

1.3. De viktigaste förslagen

Naturgasmarknadsmyndighetens tillsynsuppgifter kommer till största delen att vara av samma slag som elmarknadsmyndighetens. Följaktligen är det motiverat att den

nuvarande elmarknadsmyndigheten, elmarknadscentralen, också blir naturgasmarknadsmyndighet.

De myndigheter som i dagens läge behandlar naturgasärenden är säkerhetsteknikcentralen, konkurrensverket samt handels- och industriministeriet. Säkerhetsteknikcentralen övervakar naturgasanläggningarnas säkerhet. Centralen beviljar tillstånd för byggnad av naturgasrörsystem. Handels- och industriministeriet behandlar tillstånd som gäller inlösning av rättigheterna att utnyttja mark för naturgasrörsystem. Tillstånden beviljas av statsrådet. Det är inte förnuftigt att hänföra övervakningen av naturgasmarknaden till någondera av de nämnda myndigheternas nuvarande verksamhet.

I dagens läge är naturgasaffärsverksamheten i Finland både vad gäller den riksomfattande överföringsnätaffärsverksamheten och den regionala distributionsnätaffärsverksamheten monopolverksamhet, vilket gör att bestämmelserna i lagen om konkurrensbegränsningar (480/1992) kan tillämpas på den. När elmarknadsmyndighetens organisatoriska ställning klargjordes var konkurrensverket ett alternativ. I regeringens proposition med förslag till lag om elmarknadscentralen (RP 202/1994 rd) konstaterades i fråga om konkurrensverket bl.a. att övervakningen av elmarknaden förutsätter synnerligen intensiv övervakning som inriktar sig på endast ett område av den ekonomiska verksamheten.

I konkurrensverkets arbete skulle uppgifterna enligt elmarknadslagen kräva en till sin samhällsekonomiska betydelse större andel av ämbetsverkets totala resurser och kunde därmed föranleda problem för en jämlik användning av resurserna. Övervakningen av elmarknaden är kundfinansierad samtidigt som konkurrensverkets övriga verksamhet huvudsakligen är budgetfinansierad.

För myndighetsövervakningen av naturgasmarknaden föreslås samma modell som redan är i bruk vid övervakningen av elmarknaden.

Det alternativ som till sina förvaltningskostnader är förmånligast och i praktiken det enda ändamålsenliga alternativet är att elmarknadscentralen också är naturgasmarknadsmyndighet. Den sakkunskap som elmarknadscentralen har fått av övervakningen av elmarknaden kan utnyttjas vid övervakningen av naturgasmarknaden. Eftersom elmarknaden och naturgasmarknaden har öpp-

nats för konkurrens enligt samma principer, är också tillsynsmyndighetens uppgifter på båda sektorerna till stor del av samma slag.

Det föreslås att till elmarknadscentralens uppgifter skall fogas naturgasmarknadsmyndighetens uppgifter enligt den föreslagna naturgasmarknadslagen. Samtidigt föreslås det att elmarknadscentralens namn skall ändras till Energimarknadsverket, som bättre beskriver ämbetsverkets nya uppgiftsfält. Lagtekniskt är det ändamålsenligt att en ny lag stiftas om Energimarknadsverket och att lagen om elmarknadscentralen samtidigt upphävs.

2. Propositionens verkningar

Elmarknadscentralens nuvarande resurser skall utökas för att centralen skall kunna sköta de nya uppgifter som den kommer att ges. Behovet av mera personal har uppskattats till högst tre personer i begynnelsekedet. Dessutom behövs utomstående konsulttjänster för utredningar som gäller naturgasmarknaden. Sammanräknat innebär detta under de första åren en tilläggskostnad på drygt en miljon mark per år i elmarknadscentralens utgifter.

Tilläggskostnaderna skall täckas huvudsakligen genom avgifter för tillstånd och andra beslut som gäller naturgasmarknaden samt årliga tillsynsavgifter som skall tas ut av dem som övervakas. För år 2000 täcks kostnaderna för de tillsynsuppgifter som gäller naturgasmarknaden dock med medel ur statsbudgeten, eftersom systemet med tillsynsavgifter inte kan inledas ännu år 2000. Avgifter för besluten skall däremot tas ut redan år 2000.

Elmarknadscentralens nuvarande personal skall fortgå som gamla arbetstagare hos Energimarknadsverket och propositionen har inga verkningar på ställningen för elmarknadscentralens direktör eller övriga nuvarande personal. Utgående från lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (651/1988) har ett informationsmöte hållits för elmarknadscentralens personal, vid vilket breddningen av elmarknadscentralens uppgifter behandlades.

3. Beredningen av propositionen

En arbetsgrupp som tillsattes av handels- och industriministeriet och som hade till uppgift att komma med ett utkast till en regeringsproposition med förslag till naturgasmarknadslag, föreslog att elmarknadscentralen också skall vara naturgasmarknadsmyndighet. Ett utkast till regeringsproposition med förslag till lag om Energimarknadsverket har beretts som tjänstemannauppdrag på handels- och industriministeriet.

Utkastet gick på remiss till följande instanser: finansministeriet, handels- och industriministeriets marknadsavdelning, konkurrensverket, konsumentverket, elmarknadscentralen, elmarknadscentralens personal, Energibranschens Centralförbund rf, Gasum Oy, Centralhandelskammaren, Naturgasföreningen rf, Finska Fjärrvärmeföreningen rf, Finlands Kommunförbund, Elenergiförbundet rf, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund rf, Olje- och Gasbranschens Centralförbund rf.

I sina utlåtanden anser energibranschens föreningar och Gasum Oy att den föreslagna tillsynen över naturgasmarknaden är för tung och att tillsynsresurserna är för stora. Elmarknadscentralen och dess personal anser för sin del att tillräckligt med resurser måste erhållas för övervakningen av naturgasmarknaden, vilket innebär en ökning på minst tre personer vid ämbetsverket. Också Elenergiförbundet betonar att tillräckliga resurser måste garanteras.

4. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Regeringen lämnar under den senare hälften av 1999 riksdagen en proposition med förslag till naturgasmarknadslag. Avsikten är att lagen om Energimarknadsverket skall träda i kraft senast samtidigt med naturgasmarknadslagen.

Denna proposition hänför sig till budgetpropositionen för 2000 och avses bli behandlad i samband med den.

DETALJMOTIVERING

1. Motiveringar till lagförslaget

1 §. *Uppgifter.* Till elmarknadscentralens uppgifter skall fogas de myndighetsuppgifter om vilka bestäms i den föreslagna naturgasmarknadslagen. Samtidigt skall centralens namn ändras till Energimarknadsverket, vilket bättre beskriver ämbetsverkets bredare uppgiftsfält.

2 §. *Administrativ ställning.* Styrningen och tillsynen av Energimarknadsverket skall enligt reglementet för statsrådet (1522/1995) ankomma på det ministerium som behandlar elmarknads- och naturgasmarknadsärenden. Enligt 23 § i gällande reglemente hör dessa som en del av gruppen energiärenden till handels- och industriministeriets verksamhetsområde.

3 §. *Direktören.* På samma sätt som för närvarande skall chef för Energimarknadsverket vara en direktör som svarar för ämbetsverkets verksamhet direkt hos handels- och industriministeriet. Om direktörens uppgifter och om utnämmandet av denne skall bestämmas genom förordning. Direktörstjänsten är en sådan i 1 § statstjänstemannaförordningen (971/1994) nämnd tjänst som chef för ett ämbetsverk som lyder direkt under ett ministerium, vilken inte specificeras i statsbudgeten.

4 §. *Närmare bestämmelser.* Närmare bestämmelser om Energimarknadsverkets uppgifter, organisation, administration och personal skall utfärdas genom förordning. Genom förordning skall bestämmas närmare

om bl.a. ämbetsverkets uppgifter, direktörens behörighetskrav, ställföreträdare och uppgifter, avgörandet av ärenden samt arbetsordningen.

5 §. *Ikraftträdande.* Lagen föreslås träda i kraft vid en tidpunkt om vilken bestäms genom förordning.

2. Ikraftträdande

Avsikten är att lagen skall träda i kraft senast samtidigt som naturgasmarknadslagen. Förslaget till lag om Energimarknadsverket avses bli behandlat och antaget i samband med budgetpropositionen för 2000. Riksdagsbehandlingen av förslaget till naturgasmarknadslag kan räcka så länge att lagen om Energimarknadsverket måste stadfästas innan denna lag har antagits. Av detta skäl föreslås att om tidpunkten för när den föreslagna lagen om Energimarknadsverket skall träda i kraft skall bestämmas genom förordning.

Genom denna lag skall lagen om elmarknadscentralen, förordningen om ikraftträdande av lagen om elmarknadscentralen och förordningen om elmarknadscentralen upphävas.

Det som i annan lagstiftning bestäms om elmarknadscentralen skall gälla Energimarknadsverket sedan denna lag har trätt i kraft.

Med stöd av vad som anförts ovan förlägs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om Energimarknadsverket

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Uppgifter

För tillsynen över el- och naturgasmarknaden samt för främjande av en fungerande elmarknad och naturgasmarknad finns Energimarknadsverket.

Energimarknadsverket har till uppgift att vara verksamt som den elmarknadsmyndighet som avses i elmarknadslagen (386/1995) och den naturgasmarknadsmyndighet som avses i naturgasmarknadslagen (/). Arbetsverket sköter de myndighetsuppgifter som anges i elmarknadslagen och naturgasmarknadslagen och bestäms med stöd av dem samt främjar verksamheten på elmarknaden och naturgasmarknaden.

Energimarknadsverket kan dessutom ges andra uppgifter som lämpar sig för dess verksamhetsområde enligt vad som bestäms särskilt.

2 §

Administrativ ställning

Styrningen och övervakningen av Energimarknadsverket ankommer på handels- och industriministeriet.

3 §

Direktören

Chef för Energimarknadsverket är en di-

rektör, om vars uppgifter och utnämning bestäms genom förordning.

4 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om Energimarknadsverkets uppgifter, organisation, förvaltning och personal utfärdas genom förordning.

5 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft vid en tidpunkt om vilken bestäms genom förordning.

Genom denna lag upphävs

1) lagen den 17 mars 1995 om elmarknadscentralen (387/1995),

2) förordningen den 24 mars 1995 om ikraftträdande av lagen om elmarknadscentralen (443/1995) samt

3) förordningen den 24 mars 1995 om elmarknadscentralen (444/1995) jämte ändringar.

Det som i annan lagstiftning bestäms om elmarknadscentralen gäller Energimarknadsverket sedan denna lag har trätt i kraft.

Åtgärder som verkställigheten av denna lag förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 3 september 1999

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Handels- och industriminister *Erkki Tuomioja*

